

Bu sayı

Devrimci Marksizm dergisi olarak, 2008’de başlayan dünya ekonomik krizini en başından itibaren, somut verilerin analizi temelinde bir “Üçüncü Büyük Depresyon” olarak tanımlıyoruz. Kış 2008-2009 tarihli sekizinci sayımızdan bu yana üçüncü büyük depresyonun ekonomik ve politik dinamiklerini ayrıntılı olarak inceliyoruz. Bu krizin bir yandan devrimci hareketlere ciddi olanaklar sunarken diğer yandan karşı-devrimci (ön-faşist ve faşist) politik güçlerin yükselişinin maddi zeminini oluşturduğunu da uzun süredir vurguluyoruz. Donald Trump’ın Kasım 2016’da ABD başkanlığına seçilmesi, Fransa’da Ulusal Cephe’nin lideri Marine Le Pen’in Mayıs 2017’deki başkanlık seçiminde oyların üçte birini alması, Eylül 2017’deki Almanya genel seçiminde Almanya için Birlik (AfD) adlı ön-faşist partinin oylarını üçe katlayarak parlamentodaki üçüncü parti konumuna gelmesi, Avusturya’da ön-faşist Özgürlük Partisi’nin koalisyon ortağı haline gelmesi, İtalya’da Mart 2018’de yapılan genel seçimde ön-faşist sağın muazzam başarısı, Macaristan ve Polonya’da ön-faşist partilerin iktidarda oluşu aşırı sağ dalganın yükselişinin çarpıcı örnekleridir. Japonya’da Abe hükümetinin giderek otoriter ve militariist bir çizgiye kayışı, Rusya’da Putin’in başında olduğu otoriter sağcı rejim, Türkiye’de AKP’nin bir istibdat rejimi kurma gayreti, Hindistan’da faşist BJP’nin 2014’te iktidara gelişi, Filipinler’de Duterte yönetiminde bir faili meçhuller rejimi kurulmuş olması söz konusu dalganın yalnızca Batı’da değil, dünya çapında kabarmakta olduğunu gösteriyor. *Devrimci Marksizm*’in 27. sayısında bu konuyu Türkiye odaklı olarak incelemiştik. Bu sayıdaki dosyamızda aşırı sağ dalgayı dünya çapın-

da, tarihsel ve güncel boyutlarıyla ele alıyoruz. Bu konuyu gelecek sayılarımızda daha da derinleştirmeyi planlıyoruz.

Dosyamızın ilk yazısı Sungur Savran'a ait. Savran, daha uzun olarak planlanmış bir yazının ilk bölümünde klasik faşizm deneyimini inceleyerek faşizmin bir siyasi hareket ve bir rejim olarak ayırt edici özelliğini saptamaya çalışıyor. Esas olarak Alman Nazi deneyimi üzerinde duran, ama ondan hareketle geliştirdiği genel tezleri İtalyan faşizmi örneği aracılığıyla da sınayan Savran, faşizmin, kapitalizmin tarihi gerilemesi bağlamına yerleştirilmeden anlaşılamayacağını öne sürüyor. Savran'a göre, faşizm, kapitalist özel mülkiyetin ileri derecede toplumsallaşmış üretici güçlerle başa çıkamadığı ve dünyanın bu yüzden krizden krize yuvarlandığı dönemlerde, uluslararası burjuvazinin bileşenlerine ayrışması, bazı ulusal bileşenlerin kapalı bir ekonomi ve otarşi (kendi kendine yeterlik) politikası temelinde insanlığın geldiği aşamaya hiç de uygun olmayan bir strateji ile sadece kendisini kurtarmaya yönelmesi olarak görülmelidir. Faşizmin çıldırmış milliyetçiliği ve savaş taraftarlığı işte bu stratejinin ayrılmaz parçalarıdır. Aynen bu stratejiyi uygulamaya koyabilmek için işçi sınıfını atomize etmeyi hedeflemesi ve bu amaç uğruna küçük burjuva kitleleri ve işçi sınıfının zayıf halkalarını şiddete sürüklemesi gibi. Kısacası, Savran'a göre faşizmi tanımlayan kapitalizmin alacakaranlığı çağında somut olarak barbarlığı temsil etmesidir. Savran önümüzdeki sayılarda bu saptamaların ışığında 21. yüzyıl başındaki faşist, ön-faşist ve benzeri hareketleri inceleyecek.

Burak Gürel yazısında Hindistan Halk Partisi (BJP) tarafından temsil edilen Hinducu faşizmin tarihsel gelişimini ve günümüzdeki yükselişini inceliyor. Bu hareketin anlaşılmasının içinde bulunduğumuz dönemin genel karakterini kavramaya yardım edeceğini savunuyor. Hinducu faşizm kökleri 19. yüzyıla uzanan, laiklik karşıtı, dinci bir harekettir. 1920'lerden itibaren katı bir anti-komünizme ve paramiliter örgütlenmeye yaslanması nedeniyle faşist bir karaktere sahiptir. Kongre Partisi'nin temsil ettiği siyasal merkezin ekonomik kalkınma ve refahı artırma alanlarındaki başarısızlığı ve neoliberal yönelişi ile sosyalist hareketin gerileyişi sayesinde Hinducu faşizm 1990'lı yıllardan itibaren büyük atak yapmıştır. Merkez partilerinden farklı olarak, taban örgütleri aracılığıyla proletaryaya sosyal hizmetler ve yardımlar götürerek güçlenmiştir ve iktidardayken de aynı tutumu sürdürmektedir. Gürel'e göre, Hinducu faşizme ve ona benzeyen öteki dinci sağ hareketlere karşı laikliği ve demokratik hakları savunmak yeterli değildir. Israrlı ve sistematik bir işçi sınıfı politikası ve örgütlenmesi haricinde hiçbir politika bu hareketleri kalıcı olarak geriletemez.

Geoff Eley'in "O zamanki ve şimdiki faşizm" başlıklı yazısını, dünyada devam eden faşizm tartışmaları içinde nispeten nitelikli bir katkı olarak gördüğümüz için yayımlıyoruz. Eley, faşizm teriminin basitleştirici kullanımlarına itiraz ediyor. Bunun yanı sıra, Avrupa'da yükselen aşırı sağın da faşizmle ilişkisinin daha incelikli

şekilde incelenmesi gerektiğini savunuyor. Bunun için, günümüzdeki faşizm tartışmalarına bir zemin hazırlamak gayesiyle, özellikle Almanya'daki Nazi deneyimine ve kısmen de İtalyan faşizmine bakıyor. Her iki örnekte de savaş ve kriz koşullarında geleneksel liberal siyasetin çöküşüne ve sosyalist hareketin kendisinin biraz prematüre olarak gördüğü biçimde devrim yapmaya kalkışmasının sonuçlarına dikkat çekiyor. Bu deneyimlerin özgül yönlerini vurgulamakla birlikte, günümüzü anlamak için bunlardan “portatif bir faşizm kavramı” türetebileceğimizi de savunuyor. Bu bağlamda, her ne kadar kitle tabanı olarak önemli ölçüde küçük burjuvaziye yaslanmış olsa da, Nazi hareketinin işçi sınıfı içinde de epeyce kuvvetli olduğuna dikkat çekiyor. Öte yandan, günümüze ilişkin olarak, Avrupa'da özellikle göçmenlere karşı ırkçılığın çok güçlü bir faşist potansiyel oluşturduğunu ileri sürüyor.

Faşizm dosyamızın ortaya koyduğu gibi, uluslararası burjuvazinin kapitalizmin derinleşen kriz eğilimleri karşısındaki çözümsüzlüğü her geçen gün hem faşizan rejimlerin hem de yeni bir dünya savaşı tehdidinin güçlenmesine yol açıyor. Böylesi çetin dönemlerde insanlığın karşı karşıya kaldığı nesnel durumu ve imkânı devrimci Marksist gelenek içinde en iyi özetleyen sloganın “ya sosyalizm ya barbarlık” olduğu ve bunu Rosa Luxemburg'un ileri sürdüğü bilinir. Oysa Rosa'nın kendisi bu sloganın esin kaynağının bir yerde Engels, başka bir yerde *Komünist Manifesto*'daki bir ifade olduğunu belirtiyor. Bu sayının ana dosyasının dışında yer almakla birlikte onun bir uzantısı gibi olan yazısında Kurtar Tanyılmaz, Ian Angus adlı bir sosyalist yazarın makalesinden hareketle, söz konusu sloganın kökenine dair gizemi ortadan kaldırmaya dönük çabaları özetliyor. Daha sonra Rosa'nın bu slogana ilişkin esin kaynağının söz konusu yazarın ortaya koyduğu gibi ironik bir biçimde aslında “dönek” Kautsky olduğunu belirtiyor. Tanyılmaz yazısının sonunda bu keşfin uyandırabileceği şaşkınlık duygusu karşısında, sloganı devrimci bir içerikle “kanatlandırmanın” Rosa Luxemburg olduğunu unutmamamız gerektiğinin altını çiziyor.

Faşizm dosyasının hemen ardından Araz Bağban'ın İran devrimine odaklanan yazısı geliyor. Bağban, dergimizin Kış 2015 tarihli 21-22 no.lu çift sayısında 1953 darbesi ile 1979 devrimi arasında İran'daki temel siyasi gelişmeleri incelemişti. Bu sayıdaki yazısında 1979 devrimini ve sonrasında devrimin İslamcılar tarafından çalınışını (Farsça kaynaklardan da yararlanarak) ayrıntılı olarak ele alıyor. Humeyni önderliğindeki İslamcıların kendileri dışındaki İranlı örgütler ve ABD emperyalizmi ile kurduğu ilişkileri ve izledikleri taktikleri açıklıyor. 1979 devrimi sırasında kitleselleşen Tudeh, Halkın Mücahitleri, Halkın Fedailer vb. önemli örgütlerin bu süreçte izledikleri siyaseti ayrıntılı olarak sergiliyor. Bu örgütlerin yaptıkları vahim hataların Humeyni liderliğindeki İslamcıların devleti ele geçirmesindeki sorumluluğunu ortaya koyuyor. İslamcı burjuva diktatörlüğünün kadınlara, işçilere ve Fars olmayan uluslara karşı izlediği baskıcı politikayı sergiliyor.

Dergimizin geçen (32-33.) sayısı, hatırlanacağı gibi, 100. yıldönümü vesilesiyle Büyük Ekim Devrimi'ne ayrılmıştı. 100. yıl geride kaldı, ama Ekim'in önemi devam ediyor. Bu sayımızda da Ekim konusunda bir küçük dosya hazırladık. Bu dosyanın ilk yazısı, Kızıl Ordu'nun kurucusu ve komutanı Lev Davidoviç Trotskiy'in Rusya Komünist Partisi'nin Mart 1919'da toplanan 8. Kongresi tarafından kabul edilen "Ordu inşasındaki politikamız" başlıklı metnin çevirisi. Bu metin Bolşevizmin askeri politikasına ve Kızıl Ordu'nun siyasi ve örgütsel temellerine ışık tutuyor. Askeri politika konusundaki Marksist perspektifin Kızıl Ordu'nun kuruluşu ve iç savaşın ilk döneminin deneyimleri ışığında gelişimini yansıtan bu tezler, ordu ve askerlik sorununun yanında Sovyet devleti ve demokrasinin sınıfsal karakteri hakkında da önemli değerlendirmeler barındırıyor. Bu metin, Bolşevik Partisi'nin Mart 1919'da toplanan 9. Kongresi'nde bir karar olarak oylandığı için daha da büyük önem kazanıyor. Kızıl Ordu devrimden yaklaşık üç ay sonra, Ocak 1918'de kurulmuştu. Yani onun kuruluşunun da 100. yıldönümünü doldurmuş oluyoruz. Buradaki yazı, aynı zamanda modern tarihin bu en proleter karaktere sahip ordusunun kuruluşunun bir kutlaması olarak okunabilir.

Geçen sayıda Ekim devrimini hem dünya tarihsel anlamı ve 20. yüzyıl boyunca bütün dünya üzerinde bıraktığı etki açısından, hem de Şubat devriminden Ekim devrimine kadar yaşanan büyük mücadelelerde Bolşevizm'in taktiklerine odaklanarak inceleyen Sungur Savran, bu sayıda da Ekim'in Türkiye solunda büyük ölçüde ihmal edilen bir boyutunu ele alıyor. Ekim'in devirdiği devlet olan çarlık Rusyası, Ruslar ve diğer birtakım Hıristiyan halklar dışında on milyonlarca Müslüman'ın da memleketiydi. Yeni kurulan Sovyet devleti, eski Rusya'nın bütün Müslüman halklarını kendi yanına kazanmayı başardı. Yani (Savran'a göre 1917-1923 arasındaki zaman diliminin tamamı üzerinden incelenmesi gereken) Ekim devrimi, aynı zamanda, Müslüman halkların komünizmi kucakladığı ve kendi eski düzenlerini yaktığı bir süreçti. Savran, farklı sosyo-ekonomik düzenler içinde yaşayan değişik Müslüman halkların, farklı sınıf yapılarına ve farklı siyasi geleneklerine bağlı olarak sosyalizme nasıl sahip çıktığını ayrıntısıyla ele aldıktan sonra birtakım sonuçlara ulaşıyor: yazara göre, Müslümanların devrime ve sosyal mücadelelere kayıtsız olduğu yolundaki önyargı bütünüyle yanlıştır; Leniniist uluslar politikası, bu örneğin gösterdiği gibi, pratikte parlak biçimde doğrulanmıştır; her ülkede komünizmin bir siyasi akım ve parti olarak diğer akımlardan ayrışması farklı koşullarda olacaktır. Hiçbir parti geçmişine bakılarak mahkûm edilmemeli, komünist dönemden yargılanmalıdır. Savran, ulaşılan sonuçların bir milyardan fazla Müslüman'ın yaşadığı dünyamızda dünya devrimi açısından büyük önem taşıdığını vurguluyor.

Devrimci Marksizm'in bir sonraki sayısında günümüzün emperyalizmi konulu bir dosya ve bir dizi dosya dışı yazı ile karşınızda olacağız. Yıllık İngilizce edisyonumuz olan *Revolutionary Marxism*'in 2019 sayısının hazırlıklarına da baş-

ladık. Dergimiz ile ilgili haberlere ve eski sayılarımıza www.devrimcimarksizm.net adresinden ulaşabilirsiniz. Gelecek sayıda görüşmek dileğiyle...